

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Steve Berry
THE MALTA EXCHANGE

Copyright © 2019 by Steve Berry
First published by Minotaur Books, an imprint of St. Martin's Press
Translation rights arranged by Writer's House LLC., New York, USA
All Rights Reserved
Translation Copyright © 2020 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03513-1

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

STIV
BERI
VITEZ MALTE

Preveo Mirko Bižić

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2020.

Za Elizabet, moju ženu, moju zauvek

*Nije neophodno verovati u Boga da budete dobar čovek.
Na neki način, tradicionalna zamisao o Bogu je zastarela.
Čovek može da bude duhovan, a da ne bude religiozan.*

*Nije neophodno ići u crkvu i davati novac.
Za mnoge ljude, priroda može biti crkva.*

*Neki od najboljih ljudi u istoriji nisu verovali u Boga,
dok su neka od najgorih dela učinjena u njegovo ime.*

Papa Franja I

UVOD

Subota, 28. april 1945.

Jezero Komo, Italija

15.30

Benito Amilkare Andrea Musolini znao je da će ga sudbina sustići. Znao je to od jučerašnjeg trenutka kada su mu partizani iz Druge Garibaldijeve brigade preprečili put na sever i zaustavili nemački konvoj koji je trebalo da mu pomogne u bekstvu prema Švajcarskoj. Zapovednik povorke, oficir Vermahta, nije skrivao činjenicu da je umoran od borbe i da namerava da izbegne američke trupe koje su nadirale, tako što će krenuti u miran povratak u Treći rajh. To je objašnjavalo kako su oboreno drvo i trideset neorganizovanih partizana zarobili tri stotine nemačkih redovnih vojnika s punim naoružanjem.

Dvadeset jednu godinu vladao je Italijom, ali, kada su saveznici zauzeli Siciliju, a zatim izvršili invaziju na kopno, njegovi fašistički saradnici i kralj Vitorio Emanuele III ugrabili su priliku da ga obore s vlasti. Hitler je morao da ga spasava iz zatvora, a zatim da ga postavi za šefa Italijanske Socijalne Republike, sa sedištem u Milanu. Nije to bilo ništa više od nemačkog marionetskog režima – način da se održi iluzija moći. Međutim, i to je sada nestalo. Saveznici su izvršili juriš na sever i zauzeli Milano, što ga je nateralo da beži dalje ka severu do jezera Komo i švajcarske granice, udaljene samo nekoliko kilometara.

„Dan je miran“, rekla mu je Klara.

U njegovom životu bilo je bezbroj žena. Njegova supruga tolerisala je ljubavnice, jer razvod nije dolazio u obzir. Uglavnom na religioznoj osnovi, ali kakve bi koristi imala od toga da bude bivša Dučeova žena?

Ne mnogo.

Ipak, među svim njegovim površnim vezama, Klareta Petači imala je posebno mesto. Razlika među njima bila je dvadeset osam godina, ali ona ga je nekako razumela. Nikada ga ništa nije pitala. Nikada nije sumnjala. Uvek je bila puna ljubavi. Došla je na Komo svojom voljom da mu se pridruži u izgnanstvu.

Međutim, sudbina je bila protiv njih.

Rusi su granatirali Berlin, Britanci i Amerikanci jurili su kroz Nemačku bez ičijeg protivljenja, Treći rajh bio je u ruševinama. Hitler se krio u bunkeru ispod svog prestonog grada. Osovina Rim–Berlin je srušena. Prokleti rat, koji nikada nije trebalo ni voditi, bližio se kraju.

A oni su izgubili.

Klara je stajala pored otvorenog prozora, utonula u sopstvene misli. S njihovog visokog položaja videlo se daleko preko jezera i planine na drugoj strani. Proveli su noć u ovoj skromnoj kući. Od nameštaja i ukrasa u sobi imali su samo jednostavan krevet, dve stolice i kameni pod. U kaminu nije gorela vatra, a jedinu svetlost davala je gola sijalica koja je bacala oštar sjaj na bele zidove. Njegov život dugo je bio vodopad luksuza i samopovlađivanja. Zato mu je izgledalo ironično to što su se on i Klara – koji su nekada tražili utehu u naručju onog drugog usred raskoši Palate Venecija – našli u krevetu seoske kuće među samotnim italijanskim brdima.

Prišao je prozoru da stane pored nje. Prozorska daska bila je pokrivena debelim slojem prašine. Ona ga je uzela za ruku kao da je dete.

„Pre sedam godina“, rekao je on na italijanskom, „bio sam zanimljiva osoba. Sada sam tek nešto malo više od leša.“

Glas mu je zvučao tragično i bezvoljno.

„Još si važan“, izjavila je ona.

On je uspeo da se slabašno osmehne. „Gotov sam. Moja zvezda se ugasila. U meni nije ostalo želje da se borim.“

U poslednje vreme bio je sve češće ljut, svadljiv i netipično neodlučan. Samo s vremena na vreme javljao se njegov zapovednički bes. Nikoga više nije bilo briga šta on radi, šta misli ili šta govori.

Osim Klare.

Oblačno popodne bilo je vlažno, vazduh je bio ispunjen udaljenom pucnjavom. Prokleti pobunjenici pretvarali su seoske predele u strelišta,

proterujući sve elemente fašizma. Ispod je spazio auto koji se uspinjao uskim i vijugavim putem iz Acana. On i Klara dovedeni su ovamo u kuću u sitne sate. Zašto? Nije znao. Ali dvojica bradatih partizana, sa šiljatim kapama sa crvenom zvezdom i automatskim puškama u rukama, sve do tada budno su ih čuvali.

Kao da su nešto čekali.

„Nije trebalo da dođeš“, rekao joj je.

Ona mu je stegla ruku. „Moje mesto je uz tebe.“

Cenio je njenu odanost i želeo da su njegovi crnokošuljaši posedovali bar samo jedan njen delić. Visina od prozora do zemlje bila je otprilike pet metara. Međutim, on je zamišljao sebe na mnogo višem mestu, na balkonu Palate Venecija, 1936. godine, kako veliča veliku pobedu Italije u Abisini. Četiristo hiljada ljudi sjatilo se na trgu tog dana, a njihove reakcije bile su neobuzdane, neumorne i opojne. *Duče, Duče, Duče*, vrištali su, a on je udisao toplotu njihove masovne histerije.

Kakav stimulans.

Ali u njemu je ostalo tako malo Cezara.

I dalje je bio prepoznatljivo ćelav i imao isturen stomak, ali oči su mu požutele i izgledale sve unezvereniije. Nosio je svoju uniformu. Crna košulja, siva tunika, pantalone sa crvenim prugama sa strane, duboke čizme i jednostavan sivi kačket. Juče, pre nego što su ga uhvatili partizani, navukao je dugi kaput i stavio šlem nemačkog redova u budalastom pokušaju da se sakrije.

To je bila greška.

Pokazivala je strah.

Neki su ga nazivali pajacem, drugi *avanturistom u visokoj politici* ili *kockarom utonulim u prošlost u igri s visokim ulozima*. Evropljani su ga proglasili za *čoveka koji je učinio da vozovi dolaze na vreme*.

Ali on je bio samo *Duč*.

Vođa.

Najmlađi čovek koji je ikada vladao Italijom.

„Čekam kraj ove tragedije“, rekao je. „Čudno izdvojen od svega. Ne osećam se više kao učesnik. Više sam kao poslednji posmatrač.“

Nešto od one depresije koju je osećao u poslednje vreme potajno se vratilo i on se žestoko borio da spreči njeno širenje.

Sada nije bilo vreme za samosažaljenje.

Auto je nastavio da stenje uza strme krivine i kroz guste gajeve kedrova i borova, a motor se sve glasnije čuo dok se približavao kući.

Bio je umoran, lice mu je bilo bledo i bio je neobrijan. Takođe, bio je neuobičajeno neuredan, uniforma mu je bila izgužvana i zapuštena. Još gore, osećao se prepušten na milost i nemilost događajima. U stanju panike i bekstva.

Nije više imao kontrolu.

Auto se zaustavio dole.

S vozačke strane izašao je čovek u svetloplavoj uniformi kapetana Luftvafea, a smeđi činovi na okovratniku pokazivali su da je pripadnik korpusa za komunikacije. Od juče je Musolinija okruživao samo neuredni, neorganizovani partizanski haos. Osvedočio se u njihov nedostatak autoriteta u gradskoj skupštini Dona, gde su ga prvo odveli, a niko od njegovih islednika, zapravo, nije znao šta da radi s njim. Sedeo je u prostoriji ispunjenoj razgovorom i nikotinom i slušao kako Radio Milano objavljuje kraj fašizma i da će svi članovi vlade biti uhapšeni.

Imbecili. Svi do jednog.

Međutim, oni nisu bili ništa u poređenju s Nemcima.

On je odlagao sklapanje pakta s Nemačkom što je duže mogao. Hitler je bio zver; *Mein Kampf* – baljezgarija. Njemu se ljudi Austrijanac nije ni dopadao niti mu je verovao, ali na kraju je javno mnjenje postalo previše jako da bi bilo zanemareno i on je 1940. najzad pristao na rat.

Užasna greška.

Dođavola s tom arijevsom kopiladi. Nije želeo da ikada više vidi neku od njihovih uniformi.

Ipak, pred njim je bila još jedna.

Uniformisani je ušao u kuću i popeo se uz stepenice na sprat. On i Klara ostali su pored prozora, ali su se okrenuli kada su se vrata spavaće sobe otvorila i uniformisani ušao. Čekao je da čovek lupi petama i salutira. Međutim, on nije pokazao nikakav znak poštovanja. Umesto toga, pridošlica je mirno rekao na italijanskom: „Hoću da razgovaram s tobom. Nasamo.“

Posetilac je bio visok čovek duguljastog lica, velikih ušiju i žućkaste boje kože. Crna kosa bila mu je zalizana, a potkresani brkovi dodirivali su mu čvrsto stegnute usne. Musolini je razmotrio sve očajničke elemente situacije, tražeći mogućnosti. U poslednje dve decenije niko se nije usuđivao da mu se ovako grubo obrati. Strah od autoriteta mora da bude apsolutan, bez ograničenja. Zato mu je prva težnja bila da kaže pridošlici da izađe, ali vakuum neizvesnosti koji ga je okruživao nadvladao je njegov ponos.

„Sačekaj napolju“, rekao je Klari.

Ona je oklevala i počela da se protivi, ali on ju je utišao, podigavši ruku. Ona se nije dalje bunila i jednostavno je klimnula glavom izlazeći iz sobe.

Uniformisani je zatvorio vrata za njom.

„Vremena je malo“, rekao je čovek. „Komitet nacionalnog oslobođenja i Korpus slobodnih dobrovoljaca dolaze po tebe.“

I jedni i drugi predstavljali su nevolju, a ovi drugi pogotovo, pošto se organizacija sastojala uglavnom od komunista koji su odavno želeli Italiju za sebe.

„Doneta je odluka da budeš streljan. Uspeo sam da prestignem njihove izaslanike, ali nisu daleko zaostali.“

„Sve zahvaljujući tvojim sunarodnicima Nemcima, koji su me napustili.“

Čovek je gurnuo ruku u džep kaputa i izvadio neki predmet.

Prsten.

Navukao ga je na srednji prsten leve ruke i pokazao gornju pločicu, na kojoj se videlo pet redaka slova urezanih u mutnu kalajnu površinu.

SATOR
AREPO
TENET
OPERA
ROTAS

Sada je razumeo.

Ovo nije bio običan posetilac.

Imao je posla s dvojicom papa dok je bio vrhovni vođa – Pijem XI i XII. Jedan je bio predusretljiviji od drugog, ali su obojica bili iritantni. Nažalost,

upravljati Italijom značilo je imati Katoličku crkvu na svojoj strani, što nije bio mali podvig. Međutim, on je uspeo da obuzda crkvu, formirajući s njom nelagodan savez, koji se sada takođe bližio kraju.

„Siguran sam da ti je ova stvar poznata“, rekao je čovek. „Ista je kao ona koju si ukrao od čoveka koga si ubio.“

Sve je postalo još jasnije.

Godine 1070, posle osnivanja bolnice posvećene Svetom Jovanu Krstijelju na granici hrišćanskog sveta, grupica Evropljana postala je bratstvo hospitalaca Svetog Jovana Jerusalimskog. Njihov sadašnji naziv, posle više od 850 godina razvoja, bio je besmisleno dug.

Suvereni vojnički red hospitalaca Svetog Jovana Jerusalimskog, od Rodosa i Malte.

Kad smo već kod taštine.

„Govorim u ime njegovog najistaknutijeg veličanstva, vladara i velikog majstora lično“, rekao je uniformisani. „Koji još jednom traži od tebe da se odrekneš onoga što poseduješ.“

„Jesi li ti stvarno nemački oficir?“, pitao je on.

Čovek je klimnuo glavom. „Ali bio sam vitez reda mnogo pre nego što je postojalo nešto što se zvalo Treći rajh.“

On se osmehnuo.

Pokrov je najzad zbačen.

Ovaj čovek nije bio ništa drugo nego špijun, što je objašnjavalo zašto su njegovi neprijatelji dopustili ovom izaslaniku da dođe.

„Rekao si da neki ljudi dolaze po mene. Ja partizanima nisam važan. Za Nemce sam neprijatnost i sramota. Moja smrt ima vrednost samo za komuniste. Zato mi reci, šta *vi* možete da ponudite da im uskratite njihovo zadovoljstvo?“

„Tvoji jučerašnji trikovi nisu uspeli.“

Bilo mu je žao što to čuje.

Prvo je pobeo iz Milana do Koma, krećući se uskim, krivudavim putem uz obalu jezera, vozeći se kroz desetine sićušnih sela naguranih pored mirne vode. Černobio, Moltrazio, Tremeco, Menado. Obično je to bilo lagano putovanje od pola dana, ali potrajalo je mnogo duže. Očekivano je da će ga čekati pet hiljada crnokošuljaša. Njegovih vojnika. Međutim,

pojaviло ih se samo dvanaest. Onda je došao nemački konvoj od trideset osam kamiona s trista vojnika prekaljenih u borbi, na putu na sever u Austriju, pa se on na silu ubacio u povorku, nadajući se da će stići do Kjavene, gde je nameravao da se odvoji i krene prema Švajcarskoj.

Ali nikada nije stigao toliko daleko.

Nemačka kopilad prodala su ga u zamenu za bezbedan prolaz.

Na svu sreću, poneo je sa sobom neko osiguranje. Zlato i dragulje iz trezora Italije, sa svežnjevima valute, i dve torbice napunjene važnim dokumentima, dosijeima i pismima.

„Partizani imaju deo tvog zlata“, rekao je čovek. „Ali Nemci su najveći deo bacili u jezero. Međutim, tvoje dve torbice su nestale. Je li ono što ja želim u jednoj od njih?“

„Zašto bih ti to rekao?“

„Zato što ja mogu da spasem tvoj bedni život.“

Nije mogao da porekne da bi voleo da živi. Ali još važnije: „A Klara?“

„Mogu da spasem i nju.“

Opružio je ruke iza leđa i isturio vilicu pod poznatim i umirujućim uglom. Zatim je počeo da korača, stružući đonovima čizama po prljavom kamenu. Prvi put za duže vreme osetio je kako mu snaga navire kroz kosti.

„Uzvišeni red nikada neće nestati“, rekao je. „On je kao sama vrlina, kao vera. Je li to tačno?“

„Jeste. Grof De Marselus održao je otmen govor u francuskoj skupštini.“

„Koliko se sećam, on je pokušavao da vrati veliki komad zemlje koji je kruna oduzela od vitezova. Nije uspeo, ali jeste uspeo da dobije dekret o suverenitetu. Onaj koji je učinio hospitalce izdvojenom državom unutar Francuske.“

„A mi nismo nestali“, rekao je čovek.

„Na moju veliku sreću.“ Zagledao se u svog posetioca. „Skloni me od ovih partizana i možemo da razgovaramo o *Nostra Trinita*.“

Čovek je odmahnuo glavom. „Možda nisi sagledao ozbiljnost situacije u kojoj se nalaziš. Ti si čovek osuđen na propast, koji nastoji da pobegne i spase živu glavu pomoću svake lire i unce zlata koju si uspeo da ukradeš.“ Zastao je. „Nažalost, taj trud je propao. Dolaze da te ubiju. Ja sam ti jedina nada. Nemaš čime da trguješ, osim da mi daš tačno ono što želim.“

„U onim dvema torbicama koje si pomenuo imam prepisku za koju Britanci ne bi želeli da bude objavljena.“

Čovek je slegnuo ramenima. „To je njihov problem.“

„Zamisli šta bi vitezovi mogli da urade s takvim inkriminišućim informacijama.“

„Mi imamo odlične odnose s Londonom. Hoću samo prsten i dokumente koje si ukrao.“

„Prsten? To je samo komad metala.“

Uniformisani je podigao ruku. „Za nas je mnogo više od toga.“

On je odmahnuo glavom. „Vi vitezovi ste samo parije. Izbačeni iz Jerusalima, s Kipra, Rodosa, iz Rusije, s Malte, i sada se gurate u dve palate u Rimu, držeći se slave koja je odavno nestala.“

„Onda imamo nešto zajedničko s tobom.“

On se iscerio. „Zaista imamo.“

Kroz otvoren prozor čuo je brujanje drugog motora.

Njegov posetilac takođe je to čuo.

„Došli su“, rekao je čovek.

Odjednom ga je obuzela odlučnost, pojačana činjenicom da je svetim rimskim carevima, Napoleonu, čak i samom Hitleru, bilo uskraćeno ono što je on postigao.

Da porazi papu.

To što je ovaj čovek bio ovde, bio je konkretan dokaz njegove pobeде.

„Pitaj Pija XII kakav je osećaj klečati ispred mene“, rekao je.

„Sumnjam da se to dogodilo.“

„Ne bukvalno. Ali figurativno, on je klečao. Znao je šta mogu da uradim njegovoj dragocenoj crkvi. Šta još mogu da uradim.“

To je objašnjavalo zašto se Vatikan, spolja gledano, nikada nije protivio njegovom preotimanju moći. Čak i kada je ostvario potpunu kontrolu, crkva je i dalje bila tiha, nijednom nije iskoristila svoj ogromni uticaj da okupi italijanski narod i podigne ga na pobunu. Nijedan kralj, kraljica ili car nikada nisu imali toliko sreće.

Pokazao je na čovekov prsten. „Kao i ti, ja dobijam snagu od Konstantina Velikog. Samo on i ja uspeli smo u onome u čemu su svi ostali omanuli.“

Auto je stigao pred kuću i čuo je kako se vrata zatvaraju kada su ljudi izašli iz njega.

„Reci svom velikom majstoru da će se pokajati ako me ne spase“, rekao je.

„Ti si budala.“

On je ispravio leđa. „Ja sam Duče.“

Čovek u nemačkoj uniformi nije izgledao impresionirano, i samo je odmahnuo glavom i rekao: „Zbogom, veliki vođo.“

I izaslanik je otišao.

On je ostao da stoji uspravno i ponosno, okrenut prema otvorenim vratima. Koliko puta je slao ljude u smrt? Na hiljade puta? Pre će biti desetine hiljada. Sada je razumeo koliko su se bespomoćno osećali u trenutku pogibije.

Koraci su tutnjali uz stepenice.

U sobu je ušao novi čovek – žilav, crnih očiju, crne naravi – držeći automat. „Došao sam da te oslobodim.“

On mu nije poverovao ni reč, ali je prihvatio igru. „Kakva sreća.“

„Moramo da idemo. Odmah.“

Pojavila se Klara. Ušla je u sobu i zakoračila prema krevetu, pretražujući između pokrivača.

„Šta tražiš?“, upitao je čovek.

„Moje gaćice.“

„Zaboravi na njih. Nema vremena za to. Moramo da idemo.“

Musolini ju je nežno uhvatio za ruku i pokazao joj da krenu. Je li bila svesna šta će se dogoditi? Sumnjao je u to, pošto je ona, kao i uvek, izgledala više zabrinuta za njega nego za sebe.

Sišli su u prizemlje, izašli iz kuće i seli na zadnje sedište rasklimanog *fijata*. Vozač je već bio za volanom, ali čovek s automatom nije ušao u auto. Umesto toga, stao je na istureni prag s desne strane vozila i uperio oružje unutra.

Auto se polako spuštao strmim putem ka selu. Iza njih su pešice išla dvojica stražara od sinoć. Svi su prošli polukružnu krivinu brzinom hoda, ali *fijat* je ubrzao kada su izašli na pravac, a gume su šištale po vlažnom putu. Čovek koji se vozio sa spoljašnje strane naredio je da se vozilo zaustavi

tačno naspram gvozdene kapije, ispred udubljenja pored uskog puta, otprilike pet metara širokog i dva metra dubokog. Kapija je preprečavala bočni put, okačena na dva velika betonska stuba na kraju zidova visokih do struka, izvijenih ka unutra i zaraslih u žbunje.

Čovek s automatom skočio je s praga na karoseriji automobila i otvorio vrata. Vozač je izašao. Izdato je još naređenja i druga dvojica naoružanih ljudi zauzeli su položaje, jedan iznad, a jedan ispod puta. Drveće i oštra krivina zaklanjali su pogled od kuća dole u Acanu.

„Izlazite“, čula se naredba.

Na Klarinom licu pojavio se bolan izraz, pogled joj je leteo uokolo kao u uplašene ptice.

Musolini je izašao.

Ona je pošla za njim.

„Ovamo“, rekao je čovek, mašući puščanom cevi prema gvozdenoj kapiji.

Musolini je odmarširao pravo do zida i stao ispred njega. Klara je prišla i stala mu uz bok. On neće napraviti istu grešku kao juče. Neće se plašiti. Kada se bude prepričavalo ono što će se sada dogoditi, moraće da lažu da bi ga učinili kukavicom.

„Benito Musolini, ti si ratni zločinac. Određena ti je smrtna kazna kao pravda za italijanski narod.“

„Ne! Ne možete“, vrisnula je Klara. „Ne možete to da uradite.“

Obgrlila je njegovu ruku.

„Skloni se od njega“, viknuo je onaj čovek. „Skloni se, ili ćeš i ti umreti.“

Ona nije pobegla i čovek je pritisnuo okidač.

Ali ništa se nije desilo.

Napadač je protresao zatvarač i pokušao da ga odglavi. Klara je vrisnula i skočila napred, pa zgrabila cev automata obema rukama.

„Ne možeš ovako da nas ubiješ“, vikala je.

„Donesi mi svoj pištolj“, prodrao se čovek.

Jedan od dvojice čuvara pritrčao je i dobacio mu oružje. Pogubitelj je pustio pušku koju je Klara držala i uhvatio onu koja mu je bačena.

Musolini je shvatio da je ovo njegov trenutak.

Ispunila ga je energija.

Nije pokušao da beži ili da se suprotstavlja.

Umesto toga, rastvorio je tuniku obema rukama i isturio prsa poput pramca broda. Iza trojice ljudi koji su došli da ga ubiju video je viteza u nemačkoj uniformi kako ide putem. Bez žurbe. Ne obraćajući pažnju na ostalu trojicu. Uniformisani se zaustavio i zagledao u prizor ispred sebe. Dobro. Neka gleda.

„*Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo*“, doviknuo je Musolini. Sumnjao je da ijedan od ovih glupana govori latinski.

Samo će vitez razumeti.

Veliki red, vekovima star, ponovo je rođen.

Automat je počeo da izbacuje metke.

Klara je prva pogođena i pala je na zemlju. Srce mu se slomilo kada je video kako umire. Još metaka poletelo je ka njemu. Tri su mu se zabila u telo. Još četiri su ga pogodila u noge. Kolena su mu popustila i spustio se u sedeći položaj.

Oči su mu zurile u viteza, i skupio je ono malo snage što je ostalo u njemu da kaže: „Ovo... nije... završeno.“

Krv mu je potekla iz usta.

Levo rame mu je klonulo i palo na mokre kamene ploče. Zurio je u oblačno nebo, još živ. U vlažnom vazduhu osećao se jak vonj baruta. Jedan od čuvara stao je iznad njega, uperivši cev oružja naniže.

On se usredsredio na crni otvor.

Poput tačke na kraju rečenice.

Puška je opalila.

